

Restauratie van de Hengst "Jan Korneel"

Sinds herfst 2006 ligt de "Jan Korneel" op de CNR werf te Rupelmonde. Deze hengst werd gebouwd in 1908 te Hontenisse - Zeeuws Vlaanderen - hoogstwaarschijnlijk op de werf van J.F.de Klerk in Kruispolderhaven. Het werfboek van de Klerk vermeldt een "Nieuwen Hingst van 29 vt vlak" gebouwd in 1908 voor Norbert Rammelo. Waarschijnlijk is dit de Jan Korneel geweest. Eerste thuishavens waren Hontenisse (HON 3) en/of Philippine (PI 10). In 1916 wordt de "Twee Gebroeders" omgenummerd tot CLN 15. In die periode zijn achtereenvolgens Piet T. Vermeersen, Piet Praet en daarna F.A.E. Vermeersen schipper.

In 1931 wordt het schip naar Tholen verkocht en komt als TH 5 bij de familie Schot terecht voor de oestervisserij, een Kromhout 13 Motor wordt ingebouwd. In 1961 neemt het schip voor het laatst, en al zonder zeil en roer, deel aan de mosselreizen te Yerseke. Door een strenge winter, wanneer het overgrote deel van het oesterbroed doodvriest, komt er een einde aan de carrière van de hengst. En dan koopt Johannes Cornelis Sitsen uit Bergen op Zoom in 1964 de "Twee Gebroeders", doopt het schip om in "Jan Korneel" en verbouwt het tot yacht: de tweede jeugd begint.

Veertig jaar later verkeert het schip weer in deplorabele staat. De "Jan Korneel" komt terecht op de werf van Cees Droste te Hoorn en wordt bekeken door deskundigen. Het resultaat luidt: weggooien of restaureren...

Achtergrond van de restauratie

Vele eeuwen trotseerden generaties vissers met hun houten zeilschepen de krachten van de Scheldestromen en kustwateren. Men viste op garnalen en tong, of richtte zich op de mossel- en oesterteelt. De leefomstandigheden aan boord van de sober ingerichte schepen waren slecht. Vanwege tegenvallende opbrengsten leidde men vaak een karig bestaan.

Zo werkte men, zo leefde men en zo bouwde men de schepen.

Rond de eeuwwisseling bepaalden zo'n duizend zeilende vissersschepen het silhouet van de Scheldedelta. In de loop van de eeuwen met vakmanschap ontwikkeld op geschiktheid voor het getijdenwater met zijn vele platen en banken. Het merendeel van deze vissersschepen waren hoogaarzen en hengsten. Van oorsprong werden deze eikenhouten schepen in verschillende gebieden langs de Schelde gebouwd. Hoogaarzen vooral boven de Westerschelde en hengsten bij bekende Vlaamse scheepsbouwers.

Van al deze originele hoogaarzen en hengsten zijn er maar weinig meer over: een aantal varende visserman-hoogaarzen en enkele visserman-hengsten. Deze teloorgang staat in schril contrast met het behoud van vissersschepen in het noorden van Nederland. Daar zijn rond de voormalige Zuiderzee nog tientallen houten botters, kwakken, aken, bollen, schouwen en jollen bewaard gebleven en zij bepalen het beeld en de sfeer van de pittoreske havens rond het IJsselmeer.

Minder rooskleurig is het gesteld met het behoud van het zeer karakteristieke Vlaamse scheepstype de „Hengst”. Eeuwenlang beviste men met deze schepen de krek en zeilde men er zelfs mee tot aan Blankenberge. Toen Saeftinge verzandde en de Braakman werd afgesloten, verhuisden vele Zeeuws-Vlaamse vissers naar de visgronden boven de Westerschelde. Zij kozen de Oosterschelde en de Grevelingen als visgebied en vestigden zich in plaatsen als Tholen en Yerseke. Vandaar dat er nadien in deze plaatsen behoorlijk wat hengsten voorkwamen.

Het is zorgwekkend dat er nu nog maar acht hengsten over zijn. (D'n Bruinen, Jonge Joseph, Marie Therese, Pegasus, Drie Gebroeders (TH-49), Jan Korneel, Elft (Lemmerhengst) en Isabella (BOU 8)). Daarvan verkeren er een aantal in slechte tot zeer slechte staat. Alleen de uit 1903 daterende hengst de „Jonge Joseph”, die later tot jacht werd verbouwd, de in 2006 opnieuw tewatergelaten en gerestaureerde D'n Bruinen (1902) en de gerestaureerde TH 49 „De Drie Gebroeders” verkeren in goede staat.

Met zijn kenmerkende vorm en een lengte van 11,25 meter mag de „Jan Korneel” beschouwd worden als een representatief voorbeeld van de hengst. Omdat in de loop van de jaren aan het vlak, de spanten en liggers, de gangen, het roer, de zwaarden, de ankerlier, mast en giek geen veranderingen werden uitgevoerd is het uitzonderlijk dat er van een dergelijk historisch schip nog zoveel gegevens zijn bewaard gebleven. Dit vormt een gedegen

basis om de hengst „Jan Korneel” door een ingrijpende restauratie weer in zijn oorspronkelijke staat terug te brengen. Als de restauratie niet kan gebeuren zal dit unieke exemplaar van het Vlaamse erfgoed verdwijnen.

Restauratieplan

In het najaar 1997 wordt het schip op de wal gezet, eiken krommers worden uitgezocht op de zagerij, mallen gemaakt en sloopwerk verricht. Voor de aanstaande jaren worden twee fases van de restauratie met Cees Droste afgesproken:

1998 – 2000: Een nieuw vlak en leggers. Loeftijter, voor- en achterstevens, alle inhouten en de onderborden in twee gangen vervangen. Dit gebeurt op eigen rekening van de eigenaren Rolf en Angelika Bringmann en met steun van de FONV (Federatie Oud Nederlandse Vaartuigen). De bovenkant van het boeisel en het potdeksel zijn nog niet aan de beurt. Het oude dek, het zeilwerk en de kajuit staan er nog op, maar die komen bij de eindrestauratie aan de beurt.

2006-2008: De „Jan Korneel” is geadopteerd door de vzw „Tolerant” en ligt op de CNR-werf te Rupelmonde. Er wordt weer duchtig aan gewerkt. In begin met behulp van de vzw „De Steenschuit” en tot nu toe door vrijwilligers van „Tolerant”, Julian de Jonge, Michiel Verras, André Pekaar en de eigenaar onder leiding van Cees Droste. Dek en kajuit gaan eraf en er komen een nieuw voordek, nieuw zeilwerk en nieuwe koppen voor de spanten. Een achterkot en een nieuwe motor worden geplaatst en het ijzerwerk wordt volledig vervangen.

Vandaag is de restauratie zover gevorderd dat we kunnen beginnen met het kalefaten van de romp. Daarna zal de volledig origineel herstellende „Jan Korneel” behandeld worden met Owatrololie. De feestelijke tewaterlating te Rupelmonde is voorzien voor 14 september 2008 tijdens het „Weekend op de Helling”.

TEKST: ROLF BRINGMANN / FOTO'S: ELS VAN HOOF